

MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
“MAKÜ Sag. Bil. Enst. Derg.”

<http://edergi.mehmetakif.edu.tr/index.php/sabed/index>

Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi Hastalarında Ameliyat Öncesi ve Sonrası Dönemde Beden İmajı ve Benlik Saygısının Değerlendirilmesi

Evaluation of Body Image and Self-Esteem Before and After the Surgery in Patients Operated in Plastic Surgery

Şerife Yılmaz Gören¹

¹ Düzce Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Konuralp Yerleşkesi, DÜZCE, TÜRKİYE

Abstract: This study has been made for comparing the levels of body image and self-esteem of plastic surgery patients who requires an operation, before and after the surgical operation.

This study was a cross-sectional research. The total of 76 patients over 18 years old with no known psychological diseases and had an operation at the University of Ankara School of Medicine, Department of Plastic Surgery were selected among the patients scheduled to undergo surgical intervention. All patients were literate, able to answer questions, and volunteered to participate in the study. In the current study, Coopersmith Self-Esteem Inventory, Rosenberg Self-esteem Scale, and Cathexis Scale were used for collecting the data.

According to the findings of the study, the self-esteem and body image scores of those who had surgery due to their aesthetic concern were higher than those who had surgery due to illness. The self-esteem and body image scores differ according to the occupation of the person, the educational status and the sex.

In conclusion, the plastic surgery patients require a complete biopsycosocial nursing care.

Öz: Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Kliniğinde cerrahi girişim uygulanan hastaların ameliyat öncesi ve ameliyat sonrası dönemde beden imajı ve benlik saygılarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırma tanımlayıcı, kesitsel niteliktedir. Araştırmaya Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Plastik Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Kliniğinde ameliyat edilen, 18 yaş üstü, herhangi bir psikiyatrik problemi olmayan, cerrahi girişim uygulanması planlanan, okuma yazma bilen, soruları yanıtlayabilecek yeterliliğe sahip olan ve araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden hastalar alınmıştır. Araştırmada “Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği”, “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği”, “Beden İmajı Doyum Ölçeği” kullanılmıştır. Veri değerlendirilmesinde istatistiksel olarak ki-kare testi, korelasyon dağılımı bivarete analizi, frekans dağılımı ve t testi kullanılmıştır.

Çalışma bulgularına göre estetik gereksinimleri nedeniyle ameliyat olanların benlik saygısı ve beden imajı puanları, hastalık nedeniyle ameliyat olanlardan daha yüksek bulunmuştur. Benlik saygısı ve beden imajının, kişinin mesleğine, öğrenim durumuna ve cinsiyetine göre farklılık göstermektedir.

Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Kliniğinde opere edilmiş hastaların biyopsikososyal yönden kapsamlı bir hemşirelik bakımına gereksinimleri olduğu saptanmıştır.

Key words: Nursing, plastic surgery, self-esteem, self-image.

Anahtar sözcükler: Beden imajı; benlik saygısı; hemşirelik; plastik cerrahi.

Yazışma Adresi: Öğ. Grv. Şerife YILMAZ GÖREN Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Konuralp Yerleşkesi, DÜZCE, TÜRKİYE.
E-posta: serifeyilmaz83@hotmail.com **Tel:** 0 531 793 11 18

Geliş Tarihi: 14.10.2016

Kabul Tarihi: 27.12.2016

Kaynak göstermek için: Gören Yılmaz Ş. 2016. Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi Hastalarında Ameliyat Öncesi ve Sonrası Dönemde Beden İmajı ve Benlik Saygısının Değerlendirilmesi MAKÜ Sag. Bil. Enst. Derg. 4(2): 61-73.

Giriş

İnsan biyo-psikososyal yönleriyle bir bütündür. Bu bütünü oluşturan parçalardan herhangi birine yönelik bir girişim diğer parçalarını da etkileyerek bireyin fiziksel, psikolojik ve sosyal durumunu etkilemektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) sağlığı, “sadece hastalığın ve sakatlığın olmayışı değil; bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hali” olarak tanımlamaktadır. Hastalık ise, tıbbi açıdan fizyolojik ve organik süreçleri içeren, bedensel, ruhsal, psikososyal, entelektüel ve sosyal boyutları ile bireyin yaşamını etkileyen, yaşama ilgili bir varoluş krizidir. Hastalıklar çeşitli nedenlerle ortaya çıkardıkları işlev bozukluklarına bağlı olarak bireyin uyumunu geçici bir dönem için veya sürekli olarak bozabilmektedir. Bireyler hastalıklara karşı değişik duygusal tepkiler ve uyum sorunları geliştirebilirler. Hastalığa karşı gösterilen duygusal tepkiler ve uyum bozuklukları bireyin kişilik yapısına, fiziksel ve psikolojik yapısına, kişinin çevreden aldığı desteğe, hastalığın ya da kaybın boyutuna, türüne, sağlık ekibinin yaklaşım biçimine, bireyin ruhsal hazırlığına bağlı olarak değişebilir (Harputlu ve ark., 2007; Kocaman, 2005).

İnsanlar için fiziksel sağlık ve güzellik her dönemde büyük önem taşımaktadır. Plastik rekonstrüktif cerrahi insan vücudunun genellikle dışarıdan görülen hemen hemen bütün bölümlerini ilgilendiren doğuştan ya da sonradan oluşmuş şekil ve işlev bozukluklarının ameliyatla tedavisi, açık yaraların onarılması, kopan parçaların yerine takılması ya da eksik parçaların yeniden yapılması, deri ve deri altında yerleşik tümörlerin tedavisi, her türlü güzelleştirme amaçlı ameliyat ve uygulamaları içerir; genellikle estetik cerrahi ya da plastik cerrahi olarak bilinir. Plastik sözcüğü bir şeye yeni bir şekil vermekle ilgilidir. Bu şekillendirme işlemi yalnızca görünümle ilgili olabileceği gibi, çoğu durumda bozuk bir bedensel işlevin düzeltilmesini ya da bir rahatsızlığın giderilmesini de içerir. Rekonstrüktif sözcüğü ise yeniden yapmak, yeniden inşa etmek anlamındadır. Çeşitli nedenlerle kaybedilmiş bir organ ya da organ parçasının yeniden yapılması (rekonstrüksiyon) ya da doğuştan olmayan bir organın yapılması (konstrüksiyon) plastik cerrahinin ana uğraşlarından biridir. Uzmanlık alanını tanımlayan sözcüklerden biri olan estetik sözcüğü ise güzellikle ilişkilidir. Estetik amaçlı ameliyatlarda hedef, aslında normal olan bir beden parçasının görünümünü toplumda ya da kişinin zihninde daha güzel olarak algılanan şekle dönüştürmektir. Kişinin bu dönüşüm arzusu, kendini güzel bulduğu gençlik haline geri dönme isteğinden ya da sahip olduğu görünümünden memnun olmamasından kaynaklanabilir.

Rekonstrüksiyon kişinin kendine güvenini, vücut imajı algısını, insanlar arası ve sosyal etkileşimini olumlu etkilemektedir. Bu tür girişimlerin ruh sağlığını olumlu yönde destekleyici, duygu durumunu, bedeninden memnuniyetini, sosyal yaşamını olumlu yönde destekleyici etkileri vardır. Plastik cerrahi girişimlerinden başarılı bir sonuç alabilmek için preoperatif dönemde iyi bir psikiyatrik değerlendirme yapılmalı ve kişilerin ruhsal yönden hazır olup olmadıkları değerlendirilmelidir (Elçioğlu ve ark., 2001; Kapucu, 2007; Şen ve ark., 2003).

Her ameliyatın kendine özgü sorunları olmakla birlikte, organizmanın fizyolojik işlevlerini değiştiren beden bütünlüğünü bozan, yaşam tarzını değiştiren uygulamalar, kişinin beden imajı ve benlik saygısını tehdit edici olabilmektedir (Harputlu ve ark., 2007).

Estetik cerrahi için başvuran hastanın psikiyatrik hazırlığı ve hastanın cerrahiye uyumu sonuçtan tatmin olma, sosyal hayata dönüşü ve yaşam kalitesini etkilemektedir (Başterzi ve ark., 2003; Sarwer ve ark., 2004). Bu nedenle hastaların biyo-psiko ve sosyal yönden değerlendirilmeleri önem taşımaktadır.

Hastalığın getirdiği beden imajına karşı olumsuz duygular ile birlikte fiziksel sorunların önlenmesinde hastanın yeni yaşam biçimlerine ve beden imajına uyumunu sağlamada hemşirelik bakımı etkilidir. Hasta ile sürekli iletişimde olan hemşireler, bireyin hastalığının gelişimini, organ kaybına karşı tutumunu ve endişelerini, hangi durumlarda desteğe gereksinimi olduğunu daha iyi anlayarak, hastayı değerlendirip, kişilikleri, yetenekleri, ilgileri ve beklentileri farklı olan hastaların yeni yaşama uyumlarında birinci aşama olan hastalığı kabullenmesinde en etkin rolü üstlenmektedirler. Benlik saygısı kişinin kendisini nasıl değerlendirdiğini gösteren bir yargıdır. Benlik saygısı, bireyin kendisi hakkında sürekliliği olan bir dizi değerlendirici tutumdan oluşur. Benlik kavramının değişimi, benliği oluşturan beden imajı ve benlik saygısı gibi değişkenlerle bağlantılıdır. Bireyin beden imajında değişiklik yaratan hastalık durumları bireyin benlik saygısını da etkiler. Hastalığa yakalanma nedeniyle benlik saygısının azalması, kişinin kendine olan güvenini kaybetmesine, sosyal ilişkilerinin zedelenmesine ve hastalıkla mücadele etmeyi bırakmasına neden olabilir. Kişinin sahip olduğu benlik saygısı, hastalığa göstereceği tepkiyi etkilediği gibi, yeni duruma alışmasını sağlayabilir veya engelleyebilir. Benlik saygısı ile çevreye uyum arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu, düşük benlik saygısı olan bir bireyde yüksek düzeyde kaygı, psikosomatik ve depresyon belirtilerinin bulunduğu belirtilmektedir. Ayrıca, benlik saygısının

düşük olması, kişinin kendi durumunu gerçekçi algılamasını ve değiştirilmesi gereken şeyleri değiştirmek için harekete geçme yeteneğini olumsuz etkiler. Hastanın benlik saygısını yükselterek tedaviye uyumunu sağlamada hemşirenin önemli rolü vardır. Hastanın benlik saygısını yükseltmek için öncelikle güven verici bir hemşire/hasta ilişkisi kurulmalı, birey duygularını ifade edebilmeli, hastalığına ilişkin sorular sorabilmeli ve güvenilir bilgiler alabilmelidir. Kişinin güçlü yönleri, kaynakları ve beklentileri belirlenerek, durumunu gerçekçi algılaması, yeni seçeneklerin gösterilmesi, gerekli durumlarda toplumsal kaynaklara yönlendirilmesi yararlı olabilir (Harputlu ve ark., 2007; Erdem ve Taşcı, 2003).

Araştırmada Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Kliniği'nde cerrahi girişim uygulanan hastaların ameliyat öncesi ve ameliyat sonrası dönemde beden imajı ve benlik saygılarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Çalışma prospektif olarak gerçekleştirilmiş olup, tanımlayıcı, kesitsel bir araştırmadır. Çalışmanın ilk aşamasında Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Kliniğinde ameliyatı planlanan, araştırma kapsamına alınması düşünülen hastalara beden imajı ve benlik saygısı ölçekleri uygulanmıştır. İkinci aşamasında aynı hastalara ameliyattan üç ay sonra yeniden beden imajı ve benlik saygısı ölçekleri uygulanmıştır. Ameliyat öncesi ve sonrası dönemde beden imajı ve benlik saygıları karşılaştırılmıştır.

Araştırmanın evrenini Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Plastik Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Kliniğinde ameliyat edilen hastalar oluşturmuştur. Örneklem grubunu ise ameliyatı planlanan 18 yaş üstü, herhangi bir psikiyatrik problemi olmayan, pansumanla tedavisi planlanmayan, cerrahi girişim uygulanması planlanan, okuma yazma bilen, soruları yanıtlayabilecek yeterliliğe sahip olan ve araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 76 hasta oluşturmuştur. Araştırma etik kurul, kurum izni ve hastalardan izin alınarak gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, “Bilgi Formu”, “Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri”, “Beden İmajı Doyum Ölçeği”, “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği” kullanılmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışmadan elde edilen verilerin analizleri elektronik ortama aktarılarak SPSS (Statistical Package for Social Sciences) paket programı ile yapılmıştır. Araştırmada verilerin analizi ki-kare testi, korelasyon dağılımı bivarete analizi, frekans dağılımı ve t testiyle yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan bireylerin %75'inin (n=57) bayan, %25'inin (n=19) erkek olduğu; %48,7'sinin (n=37) 18-28 yaş aralığında olduğu; %89,5'inin (n=68) çekirdek aile yapısına sahip olduğu; %35,5'inin (n=27) iki-üç kardeşe sahip olduğu; %72,4'ünün (n=55) büyük şehirde yaşadığı; %59,2'sinin (n=45) bekar olduğu; %56,6'sının (n=43) yüksek öğrenim mezunu olduğu; %31,6'sının (n=24) öğrenci olduğu; %47,4'ünün (n=36) sosyal güvencesinin SSK olduğu ve gelir durumlarına bakıldığında % 35,5'inin (n=27) aylık gelir ortalamasının 500-1000 TL arasında olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Araştırmaya katılan hastaların ameliyat öncesi ve sonrası ölçek puanları karşılaştırıldığında; ameliyat sonrası beden imajı ve benlik saygısı ölçek puanları istatistiksel olarak anlamlı bulunmayıp, ameliyat öncesine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Hastaların ameliyat öncesi ve sonrası beden imajı ölçeği puan ortalamalarına baktığımızda ameliyat öncesi, ölçekten aldığı puanların ortalaması 144,21 ameliyat sonrasında ölçekten aldığı puanların ortalaması 145,89 olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan hastaların benlik saygısı puan ortalamaları incelendiğinde; ameliyat öncesi Coopersmith benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puan ortalaması 69,13 ameliyat sonrasında ölçekten aldığı puanlarının ortalaması 72,26 olarak belirlenmiştir (Tablo 2). Araştırma kapsamındaki hastalarda, istatistiksel olarak anlamlı olmasa da beden imajı ve benlik saygısı puanları artmıştır (Tablo 2). Yine araştırmaya katılan hastaların ameliyat nedenine göre beden imajı ve benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları incelendiğinde; estetik gereksinimleri nedeniyle ameliyat olanların beden imajı ve benlik saygılarının daha yüksek olduğu, aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır (Tablo 3).

Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi Hastalarında Ameliyat Öncesi ve Sonrası Dönemde Beden İmajı ve Benlik Saygısının Değerlendirilmesi

Evaluation of Body Image and Self-Esteem Before and After the Surgery in Patients Operated in Plastic Surgery

Tablo 1. Hastaların demografik özelliklerinin dağılımı (n=76)

Demografik Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kadın	57	75,0
	Erkek	19	25,0
Yaş	18-28 Yaş	37	48,7
	29-44 Yaş	30	39,5
	45 Yaş Üzeri	9	11,8
Aile Tipi	Çekirdek Aile	68	89,5
	Geniş Aile	4	5,3
	Parçalanmış Aile	4	5,3
Kardeş Sayısı	Kardeş Yok	3	3,9
	Bir	20	26,3
	İki-Üç	27	35,5
	Dört Ve Üzeri	26	34,2
Yaşadığı Yer	Köy	4	5,3
	Kasaba	1	1,3
	Şehir	16	21,1
	Büyükşehir	55	72,4
Medeni Durum	Evli	23	30,3
	Bekar	45	59,2
	Dul	8	10,5
Öğrenim Durumu	İlköğretim	6	7,9
	Ortaöğretim	27	35,5
	Yüksek Öğrenim	43	56,6
Meslek	Memur	17	22,4
	İşçi	6	7,9
	Serbest	14	18,4
	İşsiz	2	2,6
	Emekli	5	6,6
	Öğrenci	24	31,6
	Ev Hanımı	8	10,5
Gelir Durumu	500-1000 TL	27	35,5
	1001-1500 TL	17	22,4
	1500-2000 TL	12	15,8
	2000-3000 TL	7	9,2
	Diğer	13	17,1
Sosyal Güvence	SSK	36	47,4
	Emekli Sandığı	31	40,8
	Bağkur	6	7,9
	Yeşil Kart	1	1,3
	Sosyal Güvence Yok	2	2,6

Tablo 2. Hastaların ameliyat öncesi ve sonrası benlik saygısı ve beden imajı ölçeklerinden aldıkları puan ortalamalarının karşılaştırılması

Ameliyat Durumu	Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri		
	X±SD	t değeri	p
Öncesi	69,13±17,38	-1,167	0,245
Sonrası	72,26±15,67		
Ameliyat Durumu	Beden İmajı Ölçeği		
	X±SD	t değeri	p
Öncesi	144,21±24,21	-0,440	0,660
Sonrası	145,89±22,92		
Ameliyat Durumu	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği		
	X±SD	t değeri	p
Öncesi	1,5±1,90	1,269	0,206
Sonrası	1,14±1,53		

Tablo 3. Hastaların ameliyat olma nedenine göre benlik saygısı ve beden imajı ölçeklerinden aldıkları puan ortalamalarının karşılaştırılması

Ameliyat Olma Nedeni	Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri		
	X±SD	t değeri	P
Hastalık Nedeniyle	68,14±17,04	-1,744	0,083
Estetik Amaçlı	72,82±15,95		
Ameliyat Olma Nedeni	Beden İmajı Ölçeği		
	X±SD	t değeri	P
Hastalık Nedeniyle	145,04±27,03	-0,004	0,997
Estetik Amaçlı	145,06±20,31		
Ameliyat Olma Nedeni	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği		
	X±SD	t değeri	P
Hastalık Nedeniyle	1,60±1,82	1,780	0,077
Estetik Amaçlı	1,10±1,63		

Bireyin kendisiyle ilgili duygu ve düşünceleri kişinin beden imajını etkilemektedir. Çalışmaya katılan hastaların %72,3'ünün bedenlerinde meydana gelen değişikliklerden etkilendiği, bu değişikliklerin kendileriyle ilgili duygu ve düşüncelerini olumsuz etkilediği görülmektedir (Tablo 4). Yine araştırmaya katılan kişilerde ortaya çıkan değişiklikler başkaları tarafından fark ediliyorsa, kişinin kendisiyle ilgili duygu ve düşüncelerinin etkilendiği, başkaları tarafından fark edilmiyorsa kendisiyle ilgili duygu ve düşüncelerinin etkilenmediği belirlenmiştir ($p<0,05$). Bu durum bireyin mevcut olan durumu bozulduğunda ve dışarıdan fark edilecek bir değişime uğradığında benlik saygısının olumsuz yönde etkilendiğini göstermektedir. Hastalığı nedeni ile ameliyat olan hastaların %71,4'ü hastalığının bedeninde görünüm değişikliğine neden olduğunu, estetik gereksinimleri nedeniyle ameliyat olan hastaların %97,6'sı hastalığının bedeninde görünüm değişikliğine

neden olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 5). Gündoğan (2006) yaptığı çalışmaya göre araştırmaya katılan hastaların dış görünüşünde değişiklik olan hastaların benlik saygısı, değişiklik olmayan hastaların benlik saygısından düşüktür. Polat (2007) sirozlu hastalar üzerinde yaptığı çalışmaya göre; görünüm değişikliği ile ilgili kendisinde duygu değişimi olan hastaların beden imajı puan ortalamaları duygu değişimi olmayanlara göre daha düşük bulunmuştur. Araştırmamızda estetik amaçlı ameliyat olan hastaların %78'inde de hastalığın neden olduğu görünüm değişikliğinin kendisiyle ilgili duygu ve düşüncelerini değiştirdiği, %22'sinde ise hastalığın neden olduğu görünüm değişikliğinin kendisiyle ilgili duygu ve düşüncelerini değiştirmedeği belirlenmiştir (Tablo 6). Yapılan çalışmalarda da görüldüğü gibi dış görünüşün kişilerin duygu ve düşüncelerinde önemli bir yere sahip olduğu, bunun da kişinin beden imajı ve benlik saygısını olumsuz etkilediği söylenebilir.

Tablo 4. Hastalığın neden olduğu görünüm değişikliğinin kişinin kendisiyle ilgili duygu ve düşünceleri değiştirip değiştirmemesinin karşılaştırılması

Hastalık Beden Görümünde Değişikliğe Neden Olması	Kişinin Kendisiyle İlgili Duygu ve Düşüncelerini Değiştirmesi				Toplam		P	X ²
	Evet		Hayır		n	%		
	n	%	n	%				
Evet	47	72,3	18	27,7	65	100,0	0,000	20,845
Hayır	0	0,0	11	100,0	11	100,0		

Tablo 5. Ameliyat olma nedenine göre hastalığın beden görünümünde değişikliğe neden olup olmadığının karşılaştırılması

Ameliyat Olma Nedeni	Hastalığın Beden Görümünde Değişikliğe Neden Olup Olmaması				Toplam		P	X ²
	Evet		Hayır		n	%		
	n	%	n	%				
Hastalık Nedeni İle	25	71,4	10	28,6	35	100,0	0,001	10,416
Estetik Amaçlı	40	97,6	1	2,4	41	100,0		

Tablo 6. Ameliyat olma nedenine göre hastalığın neden olduğu görünüm değişikliğinin kişinin kendisiyle ilgili duygu ve düşüncelerini değiştirip değiştirmemesinin karşılaştırılması

Ameliyat Olma Nedeni	Duygu ve Düşünce Değişikliği				Toplam		P	X ²
	Evet		Hayır		n	%		
	n	%	n	%				
Hastalık Nedeni İle	15	42,9	20	57,1	35	100,0	0,002	9,909
Estetik Amaçlı	32	78,0	9	22,0	41	100,0		

Tartışma

Araştırma kapsamına alınan hastaların ameliyat olmalarına nedenleri incelendiğinde; hastaların %23,6'sının göğüsleriyle ilgili sorunu olduğu, %15,8'inin burunlarında tıkanıklık olduğu, nefes alamadıkları, %14,5'inin vücudunda görüntü bozukluğu olduğu, %14,5'inin vücudunda yanık, yara ve bunlara bağlı izler olduğu, %11,8'inin görüntülerinden memnun olmadıkları, çirkinleştiklerini düşündükleri, diğerlerinin ise sırt ağrılarının olduğu, aşırı kilo aldıklarını ve doğuma bağlı yırtıkların oluşması gibi şikayetlerinin olduğu görülmektedir. Yine aynı hastalar, ameliyat öncesinde vücutlarındaki değişikliklere diğer insanların nasıl tepki verdikleri sorusuna %32,8'i insanların şaşırıldığını, 'aaa nasıl oldu?', 'ne oldu?' gibi ifadeler kullandıklarını ve acıyarak baktıklarını, %23,7'si rencide edici sözler duyduklarını, kendileriyle dalga geçildiğini, %21'i göğüslerinin aşırı büyümesi yada küçük olmasına bağlı diğer insanlardan çekindiklerini ve insanların özellikle kıyafetlerine dair olumsuz yorumlar yaptıkları, %15,8'i diğer insanlardan vücudunun bozulduğunu, eskiden daha güzel olduğunu ve çirkinleştiğini duyduklarını ve bunun kendilerini üzdüğünü ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan hastalar, ameliyat olduktan sonra vücutlarında nasıl bir değişiklik olduğu sorusuna; %53,9'u vücutlarındaki görüntü bozukluğundan kurtulduklarını ve daha estetik bir görünüme sahip olduklarını, %21,1'i zayıfladıklarını, daha rahat hareket ettiklerini ve ağrılarından kurtulduklarını, %10,5'i vücudundaki yara ve izlerinden kurtulduklarını, %3,9'u ise daha rahat nefes aldıklarını ifade etmişlerdir. Ameliyat olan hastaların aldıkları tepkilere bakıldığında; %34,2'si artık kendileriyle dalga geçilmediğini, rencide edilmediklerini, %32,9'u daha hoş göründüklerinin kendilerine iletildiğini, %14,5'i olumlu tepkiler aldıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmadan elde edilen bulgular korelasyon analizi ile yorumlandığında ameliyat öncesi ve sonrası dönemde Benlik Saygısı Envanteri ile öğrenim durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Ameliyat öncesi $r=0,365$, $p=0,001$, $n=76$ / Ameliyat sonrası $r=0,357$, $p=0,002$, $n=76$). Öğrenim durumu arttıkça beden imajı, benlik saygısının yükseldiği görülmüştür. Ameliyat sonrası dönemde ise Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri ile meslek durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-0,228$, $p=0,048$, $n=76$). Araştırma kapsamına alınan bireylerin meslekleri incelendiğinde; benlik saygısı, emekli ve memurlarda yüksek bulunmuşken; beden imajı emekli ve işçilerde yüksek bulunmuştur. Her iki grupta da en düşük puan ortalamasına ev hanımlarının sahip olduğu görülmüştür.

Fox ve Yamaguchi (1997) yaptıkları çalışmaya göre, gebelikten önce normal kiloda olan kadınların gebelikten önce kilolu olan kadınlara göre daha olumsuz beden imajına sahip oldukları görülmüştür. Bireyler vücutlarında normalden farklı bir durumla karşılaştıklarında bundan etkilenmektedir ve beden imajları da olumsuz etkilenmektedir. Bireylerin beden imajlarının olumsuz yönde etkilenmesinin nedeni kişinin kendinde meydana gelen değişiklikleri kendine yakıştırıp yakıştırmadığına göre değişmektedir. Skloredermalı hastalarla yapılan bir çalışmada skloredermalı hastaların beden imajı doyum düzeylerinin düşük olduğu belirtilmiştir. Bireyin kendisiyle ilgili duygu, düşünceleri kişinin beden imajını etkilemektedir (Heinberg ve ark., 2007; Taşkın, 2009). Bizim çalışmamızda da hastaların %72,3'ü bedenlerinde meydana gelen değişikliklerden etkilendikleri, bu değişikliklerin kendileriyle ilgili duygu ve düşüncelerini olumsuz etkilediği belirtilmektedir.

İnsan vücudunu etkileyen her türlü fiziksel rahatsızlık bireylerde estetik kaygılara neden olmaktadır. Kişinin kendisi hakkında olumsuz tutumları ve davranışları da beden imajını benlik saygısını olumsuz etkilemektedir. Pınar'ın (2002) çalışmasına göre obez bireylerde beden imajı ve benlik saygısının düşük olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmalar insanların fiziksel rahatsızlıkları yanında estetik kaygılara da önem verdiklerini ve yapılan estetik ameliyat sayılarının her geçen gün arttığını göstermektedir (Crenard ve Franklin, 2006; Jakubietz 2007; Sarwer ve ark., 2004).

Sertöz ve ark. (2004) yaptığı bir araştırmaya göre benlik saygısı meme rekonstrüksiyonu uygulanmış hastalar ile sağlıklı bireylerde, total mastektomi uygulanmış hastalara göre daha yüksek çıkmıştır. Bizim çalışmamızda da estetik amaçlı ameliyat edilen bireylerin benlik saygısı puan ortalamalarının hastalık nedeniyle ameliyat olanların

ortalamasından daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum bireyin mevcut olan durumu bozulduğunda ve dışardan fark edilecek bir değişime uğradığında benlik saygısının olumsuz yönde etkilendiğini göstermektedir.

Arıkan'ın (2001) yaptığı araştırmaya göre de ameliyat sonrası plastik ve rekonstrüktif protez uygulamasının beden imajı algısını olumlu etkilediği belirtilmiştir. Erdem ve Taşçı (2003) çalışmalarında, çalışan kişilerin benlik saygısı puan ortalamalarının çalışmayanlara göre daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Bu durumu çalışan kişilerin daha çok toplum içinde olmaları, kendilerini ve yeteneklerini başkaları ile karşılaştırma, para kazanarak evinin geçimine katkıda bulunma gibi faktörlerin etkilediği belirtilmiştir. Bizim çalışmamızda da benlik saygısı ile meslek durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$).

Kahrıman'ın (2005) yaptığı çalışmada kardeş sayılarına göre, 1 ve 2 kardeşi olan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları yüksek, 3 kardeş ve üzeri olanların ise düşük bulunmuştur, ancak kardeş sayısı ile öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$). Bizim araştırmamızda benlik saygısı ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Sonuç ve Öneriler

Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Kliniğinde ameliyat edilen hastaların ameliyat öncesi rahatsız oldukları durumdan kurtuldukları, vücutlarındaki görüntü bozukluğundan kurtuldukları, daha estetik bir görünüme sahip oldukları, ağrılarından ve kilolarından kurtuldukları için daha rahat hareket ettikleri, vücutlarındaki yara ve izlerden kurtuldukları, diğer insanların artık kendileriyle alay etmedikleri ve rencide edilmedikleri için kendilerini daha mutlu hissettikleri, daha hoş görünmelerine bağlı kendilerine olan güvenlerinin arttığı görülmüştür. Hastaların fiziksel olarak duydukları rahatsızlıklardan kurtulunca psikolojik yönden de dolaylı olarak olumlu etkilendikleri görülmüştür. Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda;

- Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi hastalarının ameliyat olma nedenleri sadece hastalık nedeniyle olmadığı, kişilerin bedenlerindeki fiziksel herhangi bir olumsuzluğun psikolojisini olumsuz etkilediği, bu yüzden kişilerin beden imajının bozulması ve benlik saygısının azalması açısından ele alınması,

- Beden imajı bozulan ve benlik saygısı azalan hastalara yaklaşımda, hemşirelerin Konsultasyon-Liyezon Psikiyatrisi Hemşireleri ile işbirliği yapması,
- Beden imajı bozulan hastalara yapılan müdahalelerin etkinliğinin incelendiği prospektif çalışmaların yapılması,
- Benlik saygısı azalan hastalara yapılan müdahalelerin etkinliğinin incelendiği prospektif çalışmaların yapılması,
- Bu çalışmanın daha büyük hasta popülasyonu ile tekrarlanması daha yararlı olacaktır.

Kaynaklar

1. Arıkan RN. 2001. Travmatik bir yaşantı: meme kanseri ve mastektomi. *Kriz Dergisi*. 9(1): 39-46.
2. Başterzi AD, Tüzer V, Alagöz MŞ, ve ark. 2003. Estetik cerrahi hastalarında yeme tutumu ve beden algısı. *Yeni Symposium*. 41(1): 3-6.
3. Crenard CE, Franklin ME. 2006. Body dismorfik disorder and cosmetic surgery. *Plastic & Reconstructive Surgery, Cosmetic*. 118(7): 167-80.
4. Elçioğlu Ö, Özkan NA, Çetin C. 2001. Etik açıdan plastik ve rekonstrüktif cerrahi. *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği*. 9(2): 92-97.
5. Erdem M, Taşcı N. 2003. Tüberküloz hastalarında benlik saygısı düzeylerinin belirlenmesi. *Tüberküloz ve Toraks Dergisi*. 51(2): 171-176.
6. Fox P, Yamaguchi C. 1997. Body image change in pregnancy: A comparison normal weight and overweight primigravidas. *Birth*. 24(1): 442-44
7. Gündoğan F. 2006. Sirozlu hastaların beden imajı ve benlik saygılarının değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
8. Harputlu D, Terzi C, Eşrefgil G, ve ark. 2007. Kolostomi ve ileostomili bireylerde benlik saygısı. *Kolon Rektum Hastalıkları Dergisi*. 17(4): 178-185.
9. Heinberg LJ, Kudel I, White B, et al. 2007. Assessing body image in patients with systemic sclerosis (scleroderma): validation of the adapted Satisfaction with Appearance Scale. *Body image*. 4(1): 79-86.
10. Jakubietz M, Jakubietz RJ. 2007. Body dysmorphic disorder. *Plastic & Reconstructive Surgery, Cosmetic*. 119(6): 1924-30.
11. Kahriman İ. 2005. Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 9(1): 24-32.
12. Kapucu R. 2007. Plastik cerrahi ve çalışma alanları. *Bilim ve Teknik Dergisi*. 1-14.
13. Kocaman N. 2005. Genel hastane uygulamasında psikososyal bakım ve konsültasyon liyezon psikiyatrisi hemşireliği. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 9(1): 49-54.
14. Pınar R. 2002. Obezlerde depresyon, benlik saygısı ve beden imajı: karşılaştırmalı bir çalışma. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 6(1): 30-41.
15. Polat A. 2007. Düzce ilindeki hemodiyaliz hastalarının beden imajı ve benlik saygısı düzeylerinin belirlenmesi. Yüksek lisans tezi (yayınlanmamış). Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Düzce.

Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi Hastalarında Ameliyat Öncesi ve Sonrası Dönemde Beden İmajı ve Benlik Saygısının Değerlendirilmesi

Evaluation of Body Image and Self-Esteem Before and After the Surgery in Patients Operated in Plastic Surgery

---

16. Sarwer DB, Zanville HA, LaRossa D, ve ark. 2004. Mental health histories and psychiatric medication usage among persons who sought cosmetic surgery. *Plastic and reconstructive surgery*. 114(7): 1927-1933.
17. Sertöz ÖÖ, Mete HE, Noyan A, ve ark. 2004. Meme kanserinde ameliyat tipinin beden algısı, cinsel işlevler, benlik saygısı ve eş uyumuna etkileri. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 15(4): 264-275.
18. Şen Z, Ersoy A, Serel S, ve ark. 2003. Plastik ve rekonstrüktif cerrahi girişimlerinin psikiyatrik yönleri. *Türk P.R.C Dergisi*. 11(2): 32-40.
19. Taşkın L. 2009. Kadın Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği 2.Baskı, Sistem Ofset, Ankara. 100-101.